

Vlaams
Parlement

ingediend op **1405** (2017-2018) – Nr. 3
11 juni 2018 (2017-2018)

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Elke Van den Brandt en Katrien Schryvers

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Lorin Parys, Lies Jans, Marc Hendrickx, Tine van der Vloet,
Peter Persyn en Elke Sleurs

betreffende gezinshuizen

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Danielle Godderis-T'Jonck, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs,
Tine van der Vloet;

Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Freya Saeys, Martine Taelman;

Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;

Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Lies Jans, Manuela Van Werde;

Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;

Jo De Ro, Emmily Talpe;

Jan Bertels, Bert Moyaers;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

1405 (2017-2018) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

– Nr. 2: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

1. Toelichting door Lorin Parys	4
2. Bespreking	4

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin besprak de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende gezinshuizen op 6 februari en 29 mei 2018. Tussenin werd op 18 april 2018 een hoorzitting georganiseerd. Het verslag van deze hoorzitting is verspreid als *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1405/2.

1. Toelichting door Lorin Parys

Lorin Parys zegt dat deze conceptnota een ambitieuze doelstelling nastreeft: ervoor zorgen dat geen enkel kind jonger dan zes jaar in een voorziening belandt wanneer het uit huis wordt geplaatst. Thans groeien meer dan negenhonderd kinderen jonger dan zes jaar op in een instelling. Aan die kinderen, aan kinderen met een beperking en aan broers en zussen voor wie moeilijk een pleeggezin wordt gevonden, moet een oplossing worden geboden. Ook Europa en de Verenigde Naties dringen erop aan werk te maken van de-institutionalisering van jonge kinderen.

De spreker pleit in zijn conceptnota voor een gezinshuis: een gezin dat in de vorm van een gezinshuis georganiseerd is met een gezinsvriendelijk klimaat vergelijkbaar met pleegzorg. De bezetting van een gezinshuis bedraagt vier kinderen. De verantwoordelijke gezinshuisouders krijgen een opleiding. Ze ontvangen een bediendeloon of werken op zelfstandige basis. Ze zijn verbonden aan een jeugdhulpvoorziening. De voorziening biedt pedagogische en agogische ondersteuning, naast occasionele opvang wanneer dat noodzakelijk is.

De spreker is ervan overtuigd dat jonge kinderen daar belang bij hebben. Recent onderzoek wijst op het belang van een responsieve relatie met een vaste verzorgingspersoon tijdens de eerste levensjaren. Als dat er niet is, loopt het kind ontwikkelingsachterstand op omdat in de hersenen niet alle verbindingen worden gelegd. Dat werkt door op latere leeftijd met hechtingsstoornissen en ontwikkelingsachterstand tot gevolg.

De conceptnota stelt een nieuwe vorm van kleinschalige residentiële opvang voor. Thans omvat het spectrum ambulante hulpverlening aan huis, pleegzorg, behandelingspleegzorg en residentiële hulpverlening. Tussen de twee laatste wordt een nieuw element toegevoegd, namelijk de gezinshuizen.

De indieners denken dit te kunnen realiseren met 145.000 euro per jaar. Een plaats in een voorziening kost gemiddeld 50.000 euro per jaar. Er komt potentieel 50.000 euro vrij om voor begeleiding te zorgen of om te herinvesteren in jeugdhulpverlening. Er zijn enkele duidelijke voordelen.

2. Bespreking

Lorin Parys zegt dat tijdens de interessante hoorzitting enkele vragen naar voren zijn geschoven, onder meer over welk statuut gezinshuisouders kunnen genieten. Er is aandacht gevraagd voor hun vorming. Er is eveneens gewezen op een punt dat niet strookt met wat de conceptnota voorstelt maar dat wel een heroverweging waard is: attitude en opvoedingservaring zijn mogelijk belangrijker dan een opvoedkundig diploma of dito scholing.

De conclusie uit de hoorzitting is dat voor zowat alle sprekers de gezinshuizen de schakel kunnen zijn die thans ontbreekt tussen kinderen die naar een voorziening gaan en pleegzorg. Er is nood om te experimenteren. Minister Jo Vandeuren heeft ter zake een toezegging gedaan in zijn rondzendbrief over zorggarantie. Daarnaast moet worden gezocht naar een typemodel. Knelpunten als het arbeidsrechtelijke en het sociale statuut van de gezinsouders moeten worden geregeld.

Katrien Schryvers wil voor kinderen die uit huis worden geplaatst de best mogelijke opvang. Dat is een van de redenen waarom is ingezet op het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg. Naast de hoorzitting en de reactie van minister Jo Vandeurzen is er Jeugdhulp 2.0 en de visietekst over zorggarantie voor jonge kinderen. Iedereen staat open voor verder onderzoek en voorbeelden van kleinschalige tehuizen die tussen pleegzorg en residentiële opvang komen te staan. Het is echter duidelijk dat dit geen professionalisering inhoudt van de pleegzorg.

Een aantal vragen blijft onbeantwoord. De voornaamste vraag gaat over het statuut van de gezinshuisouders. Bovendien moet vooruit worden gekeken want de kleinste kinderen, voor wie dit bestemd is, worden groter. Het gaat niet op hen dan uit de geborgenheid van het gezinshuis te halen.

De conceptnota bevat goede elementen. Er zijn kandidaten om dit te proberen. Er is de oproep in het kader van zorggarantie waarin minister Jo Vandeurzen verwijst naar de gezinshuizen. Op deze basis kunnen proefprojecten opgestart worden, die in een latere fase geëvalueerd kunnen worden om tot een beslissing te komen.

Martine Taelman heeft uit de hoorzitting geleerd dat gezinshuizen een interessante opvangvorm zijn in de bijzondere jeugdzorg. Ze hebben een plaats tussen vrijwillige pleegzorg en residentiële opvang.

Er moet echter nog denkwerk verricht worden over enkele zaken. De suggestie werk te maken van een goede indicatiestelling om te kijken welke kinderen nood hebben aan dit soort opvang is allicht beter dan te kijken naar afgelijnde doelgroepen. Er is tijdens de hoorzitting voor een beperkte duur gepleit terwijl andere sprekers kinderen in een gezinshuis willen opvangen tot ze volwassen zijn. De spreekster neigt naar verblijf tot volwassenheid aangezien kinderen thans van het kastje naar de muur worden gestuurd, maar in dat geval moet worden nagedacht hoe te vermijden dat gezinshuizen dichtslibben.

Aan het statuut van de gezinshuisouder is er nog werk. Tijdens de hoorzitting is erop gewezen dat niet diploma maar attitude en opvoedingservaring belangrijke selectievoorwaarden moeten zijn. Dat bevestigt het belang van een authentieke relatie tussen opvoeder en kind in een opvoedingssituatie en -relatie.

Een gezinshuis moet worden ingebed in een vorm van multidisciplinariteit zodat de pleegouders de professionele ondersteuning van een bredere organisatie kunnen genieten om hun taken goed uit te voeren. Tijdens de hoorzitting zijn verschillende modellen voorgesteld: het gezinshuis als kleinere leefgroep in een voorziening en pleegouders met specifieke opvoedingscompetentie. Tijdens het redigeren van de legistieke basis moet hier klaarheid over komen. Kan men kinderen een thuisgevoel geven in een leefgroepmodel?

Elke Van den Brandt vindt het goed dat dit thema wordt besproken. Tijdens de hoorzitting is een historisch overzicht gegeven maar zijn ook duidelijke en terechte vragen naar voren geschoven over duur, leeftijd, model en statuut. Er is met andere woorden geen kant-en-klaarmodel.

Het is goed dat hier verder mee wordt gewerkt om na te gaan hoe kleinschaligheid en gezinsbenaderende werking kunnen worden versterkt en hoe hiaten in het aanbod best weggewerkt worden. In een regelluwe context kan een en ander geprobeerd en later geëvalueerd worden.

Het is goed dat dit geprobeerd wordt met als uitgangspunt dat het beter is voor de betrokken kinderen. Het mag niet enkel ingegeven zijn door de vaststelling

dat het goedkoper kan. Efficiëntiewinst boeken is belangrijk maar betere jeugdhulp op maat van de kinderen moet het doel zijn. Met efficiëntiewinst als enige doel bestaat het risico dat op kwaliteit wordt ingeboet.

Bart Van Malderen spreekt zich in lovende bewoordingen uit over de hoorzitting van 18 april 2018. Iedereen erkent dat er een hiaat is tussen pleegzorg en residentiële opvang. Zijn opmerkingen gaan niet over het brede concept maar wel over de wijze waarop het wordt beschreven in de conceptnota. De conceptnota schuift een aantal doelgroepen naar voren. Die omschrijving al te strikt interpreteren, zou op bepaalde limieten botsten.

Aan de basis ligt de vaststelling dat er enerzijds een hiaat is maar dat er anderzijds mogelijkheden zijn om te vermijden dat een pleegzorgplaatsing wordt afgebroken. Een op vier pleegzorgplaatsingen wordt immers afgebroken en in 71 percent van de gevallen zijn gedragsproblemen de oorzaak daarvan. De mogelijkheden om daarop in te grijpen – preventief of door voor een betere omkadering te zorgen – moeten worden benut.

Tijdens de hoorzitting heeft Jan Bosmans van het Vlaams Welzijnsverbond gezegd dat de gezinshuizen tussen 1981 en 2001 van 320 naar 70 plaatsen zijn teruggevallen. Een aantal van de opgesomde factoren worden thans opnieuw naar voren geschoven. Wie lessen wil trekken uit het verleden, moet op die vragen antwoorden bieden. Er was het schaarse aanbod, de arbeidsrechtelijke positie van de inwonende begeleiders, de toenemende professionalisering, impact van criminologische en orthopedagogische inzichten en het ontbreken van een team dat de inwonende begeleiders moest omringen. Het ging om kwetsbare, autonome en geïsoleerde organisaties met weinig linken met de samenleving en zonder netwerk. Pleegzorg trad tegelijk op de voorgrond en compenseerde de daling van de gezinshuizen. Het is de spreker opgevallen dat veel van de vragen die thans gesteld worden, vroeger al zijn gerezen.

Kiezen voor dit concept moet een positieve keuze zijn. Wie ervoor kiest, moet ervan uitgaan dat dit een betere context wordt eerder dan een goedkopere. Het concept mag evenmin restrictief ingevuld worden. Er zijn immers goede redenen om dit opnieuw in te voeren. Het belang van stabiliteit raakt wetenschappelijk steeds beter onderbouwd. Er is het debat over de-institutionalisering en het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg met het onderscheid tussen perspectiefzoekende en –biedende opvang. Het hiaat kan worden ingevuld, zij het op een andere en betere manier dan met de oude gezinshuizen.

De sprekers somden vervolgens een aantal voorwaarden op. Gezinshuisouders hebben een goede vorming nodig, zowel preventief als curatief. Er is een opvangsysteem nodig, bijvoorbeeld tijdens de vakantieperiodes van de gezinshuisouders, dat structuur en stabiliteit biedt aan de kinderen en jongeren. In de matching moet ook de positie van de kinderen van de gezinshuisouders in rekening worden genomen. Attituden en opvoedingsservaring zijn belangrijker dan diploma's. Naast screening is de indicatiestelling een uitdaging. De zorg moet correct worden toegewezen. Het juiste kind moet op de correcte plaats terechtkomen. Deze belangrijke voorwaarde wordt niet uitgewerkt in de conceptnota.

Er zijn vragen bij de afbakening van de doelgroep. Het Vlaams Welzijnsverbond zegt terecht dat de omschrijving van de doelgroep nog debat verdient. Kleinere leefgroepen in de jeugdzorg kunnen het hiaat gedeeltelijk opvullen. Als een gezinshuis nuttig is voor kinderen, moet dat zo lang als mogelijk een optie zijn. Als dat ook na zes jaar de betere optie blijkt, zou een strenge leeftijdslimiet een

hypothek zijn. De afbakening van de doelgroep en de elasticiteit ervan verdienen uitklaring.

Hoeveel kinderen moeten er worden opgevangen alvorens er sprake is van een gezinshuis? De conceptnota schuift vier kinderen naar voren, wat nogal lineair is. Kan er rekening worden gehouden met dossierzwaarte?

Kan een gezinshuisouder tot een professioneel team behoren om beter te reflecteren en om inspraak te krijgen in het dossier van de pleegkinderen? Thans verloopt dat via de pleegzorger. Deze contacten verlopen best rechtstreeks.

Aangezien hier een loon tegenovergesteld wordt, is een structurele evaluatie aangewezen. Er zijn vragen bij de huisvesting en de infrastructuur. Sommige pleegzorgers zijn bereid meer kinderen op te vangen, maar zouden daarvoor moeten investeren. Biedt dit model mogelijkheden om daaraan tegemoet te komen?

De discussie over het statuut moet worden beslecht. De federale overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en de sociale inspectie moeten hierbij betrokken worden. De conceptnota schuift het statuut van thuisarbeider en van zelfstandige naar voren. Beide modellen hebben beperkingen en zorgen voor problemen in de zorgsectoren waar ze al worden toegepast.

De conceptnota berekent de kosten op 145.000 euro per jaar voor vier kinderen. Tijdens de hoorzittingen zijn daar vraagtekens bij geplaatst. Het loon van de gezinshuisouders is een doorslaggevende factor. Dat de conceptnota een economische return verwacht, doet vragen rijzen. Het moet immers om een pedagogisch in plaats van een economisch concept gaan. Het moet de bedoeling zijn om tot een kwaliteitsvol en duurzaam model te komen. Besparingen zijn minstens secundair. Elke euro moet nuttig besteed worden. Vlaanderen staat nog ver van zorgzekerheid.

Elk van de huidige hulpverleningsvormen kent voor- en nadelen. De vraag is niet wat de beste vorm is, maar wel hoe aan elk kind het best geschikte middel kan worden aangeboden. Gezinshuizen kunnen hier een plaats innemen mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Het moet daarnaast afgestemd worden in het grotere geheel. Naast interne voorwaarden zijn er afstemming en linken met jeugdhulpvoorzieningen met het oog op kwaliteit en stabiliteit van werking en ondersteuning. Er moet worden gewerkt aan een model dat de volgende zaken duidelijk omschrijft: profiel en arbeidsrechtelijk statuut van de inwonende begeleiders, typemodule in overeenstemming met de integrale jeugdhulp en geïntegreerde trajecten, ondersteuning door en inbedding van begeleiders en gezinshuizen, en ten slotte subsidiëring. Als dat model er is, zijn proefprojecten mogelijk. Na evaluatie kunnen ze uitgerold worden. Deze stapsgewijze aanpak is nodig om niet tot dezelfde vaststelling te moeten komen als bij de ter ziele gegane gezinshuizen.

Lorin Parys antwoordt dat hij sedert de hoorzitting enkele in Vlaanderen actieve gezinshuisouders heeft bezocht. Hij is het eens met de opmerking dat het statuut onderzocht moet worden. Het is zijn bedoeling een voorstel van resolutie in te dienen waarin de Vlaamse Regering wordt gevraagd de nodige stappen te zetten.

De doelgroep mag niet te strak afgebakend worden. Hij is van oordeel dat werk maken van de-institutionalisering en stabiliteit niet compatibel is met een zesjarig kind vragen te verhuizen. Het moet de bedoeling zijn dat het kind er kan opgroeien tot de volwassen leeftijd.

De spreker is het eens met de opmerkingen van Elke Van den Brandt en Bart Van Malderen over de financiering. Wie dit invoert, moet dat doen omdat het voor het kind pedagogisch het beste is. Praktische en financiële beslommeringen zijn slechts van secundair belang. De spreker is wel van oordeel dat dit model mogelijk is op een wijze die niet meer kost dan residentiële opvang. Als het inderdaad goedkoper kan, is het de bedoeling het uitgespaarde bedrag in de voorziening te houden die gezinshuisouders pedagogisch ondersteunt. Besparing kan geen drijfveer zijn.

Een van de lessen die uit de gezinstehuizen kan worden getrokken, is dat ouders multidisciplinair ondersteund moeten worden. De spreker is het voorts eens met de opmerkingen over vorming voor de gezinshuisouders, over opvangsystemen voor vakantieperiodes en over een matchingprocedure die ook rekening houdt met de kinderen van gezinshuisouders.

Niemand kan tegen screening zijn. Er moet nog worden nagedacht over de doelgroepaflijning. De conceptnota gaat uit van maximum vier kinderen per gezinshuis. Hij stemt in met het voorstel om de dossierzwaarte in rekening te brengen bij het bepalen van het aantal kinderen per gezinshuis en de vergoeding die daartegenover staat.

Er zijn verschillende infrastructuurmodellen mogelijk. De bestaande gezinshuizen wonen in infrastructuur van de grotere voorziening. Gezinshuisouders die één kind opvangen kunnen dat mogelijk zonder infrastructuraanpassingen.

Het gezinshuis kan een lacune in de jeugdhulp opvullen. Allicht is nog studie en uitwerking nodig. De hoorzitting en deze bespreking vormen daartoe een goede basis.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Elke VAN DEN BRANDT
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers